เงื่อนไขการเปลี่ยนผ่านพฤติกรรมการบริโภคที่ส่งผลต่อรูปแบบการบริโภคที่ยั่งยืนในประเทศไทย

Transition Conditions of Consumption Behavior influencing the Sustainable Consumption Patterns in Thailand

ธเนศ อุ่นปรีชาวณิชย์*

(Thanet Oonprechavanich)

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของเงื่อนไขการเปลี่ยนผ่านพฤติกรรมการบริโภคและรูปแบบการบริโภคที่ยั่งยืนในประเทศไทย และ (2) กำหนดแบบจำลองสมการโครงสร้างเงื่อนไขการเปลี่ยนผ่านพฤติกรรมการบริโภคที่ส่งผลต่อรูปแบบการบริโภคที่ยั่งยืนในประเทศไทย เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยอาศัยแบบสอบถามจากประชาชนในจังหวัดกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล เชียงใหม่ ขอนแก่น ระยอง และภูเก็ต จำนวน 400 ราย ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบโควตา ทำการวิเคราะห์ปัจจัยองค์ประกอบเชิงยืนยัน และการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง

ผลการศึกษา พบว่า (1) อิทธิพลเชิงสาเหตุของเงื่อนไขที่ส่งเสริมต่อการเปลี่ยนผ่านพฤติกรรมการบริโภคที่มีต่อรูปแบบการบริโภคที่ยั่งยืนในประเทศไทยมีค่าเท่ากับ 0.58 โดยปัจจัยที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเรียงจากมากไปน้อยคือ การตระหนักด้านสิ่งแวดล้อม (0.85) ความรู้/สารสนเทศด้านความยั่งยืน (0.73) และการส่งเสริมระดับการศึกษา (0.67) (2) อิทธิพลเชิงสาเหตุของเงื่อนไขยับยั้ง (มีผลด้านบวก) ต่อการเปลี่ยนผ่านที่มีต่อรูปแบบการบริโภคที่ยั่งยืนในประเทศไทยมีค่าเท่ากับ 0.64 โดยปัจจัยที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเรียงจากมากไปน้อยคือ บทบาทของชุมชนและสังคมที่เข้มแข็ง (0.82) คุณค่าที่ได้รับการยอมรับ (0.81) และนโยบายของรัฐบาลที่ยกระดับการมีปฏิสัมพันธ์/การทำงานร่วมกัน (0.79) และรูปแบบการบริโภคที่ยั่งยืนในประเทศไทยเรียงตามค่าน้ำหนักองค์ประกอบเรียงจากมากไปน้อยคือ การตัดสินใจซื้อ (0.72) พฤติกรรมการรีไซเคิล (0.66) การจัดการของเสีย (0.64) และการเลือกใช้พลังงานหมุนเวียนหรือพลังงานทดแทน (0.59) ตามลำดับ

คำสำคัญ : การบริโภคที่ยั่งยืน เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เงื่อนไขการเปลี่ยนผ่าน

*สาขาวิชาการตลาด คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม 65000

Marketing Program in Faculty of Management Science, Pibulsongkram Rajabhat University 65000

Corresponding author : to22507@hotmail.com

ABSTRACT

This research aims to (1) analyze confirmatory factor of transition conditions of consumption behavior and sustainable consumption patterns in Thailand (2) find out the structural equation model: transition conditions of consumption behavior influencing the sustainable consumption patterns in Thailand. This research was the survey research testing 400 respondents in Bangkok Metropolis and Vicinities, Chiang Mai Province, Khon Kaen Province, Rayong Province and Phuket Province. The research samples were obtained from Quota sampling. The data were collected by questionnaire. In this study, confirmatory factor analysis (CFA) and structural equation modeling (SEM) were used to test hypotheses.

According to the analysis, transition conditions of consumption behavior consist of 2 factors of the latent variable that were facilitator and inhibitor which had positive on sustainable consumption patterns with path coefficient 0.58 and 0.64 respectively. The factor loading of variables on facilitator were found in descending order as follows: 1) environmental awareness (EA) (0.85) 2) sustainability knowledge/information (KI) (0.73) and 3) educational level (EL) (0.67). The factor loading of variables on inhibitor were found in descending order as follows: 1) role of social and community empowerment (SC) (0.82) 2) value perception (VP) (0.81) and 3) government policies on enhanced interactions (GP) (0.79). The factor loading of variables on sustainable consumption pattern in descending order as follows: 1) purchasing decision (PD) (0.72) 2) recycle behavior (RB) (0.66) 3) waste management (WM) (0.64) and 4) renewable energy (RE) (0.59).

Keywords: sustainable consumption, sustainable development goals, transaction conditions

Article history: Received 20 April 2019, Revised 31 May 2019, Accepted 03 June 2019

1. บทนำ

กระบวนการพัฒนาด้านเศรษฐกิจได้แสดงให้เห็นถึงฐานะของประชาชนภายในประเทศ การกำหนดนโยบายด้านเศรษฐกิจของแต่ละประเทศจึงได้มุ่งเน้นวัตถุประสงค์หลักเพื่อการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ทำให้แนวคิดในการพัฒนาประเทศตั้งอยู่บนพื้นฐานของการสร้างความเจริญเติบโต โดยใช้รายได้ต่อบุคคลเป็นเครื่องมือสำคัญในการวัดความสำเร็จของการพัฒนาและสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่การพัฒนาตามที่กล่าวมามิได้ส่งผลในด้านบวกเสมอไป แต่กลับเป็นภาพสะท้อนของการพัฒนาในแง่มุมต่างๆ ที่ส่งผลในทางตรงกันข้ามหรือไม่สอดคล้อง โดยพบว่า ผลการเร่งพัฒนาด้านเศรษฐกิจแต่เพียงประการเดียวได้ก่อให้เกิดปัญหา อันเนื่องมาจากการพัฒนาที่ไม่สมดุลอย่างมาก เช่น ปัญหาการกระจายของประชากรอันเนื่องมาจากฐานเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม และบริการส่วนใหญ่อยู่ในเขตเมือง ทำให้เกิดการอพยพย้ายถิ่นฐานจากเขตชนบทเข้าไปกระจุกตัวในบางพื้นที่ในเมืองใหญ่ ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชากรในประเทศนั้นๆ และยังก่อให้เกิดปัญหาสังคมตามมาอีกหลายประการ เช่น ปัญหาสภาพแวดล้อม น้ำเสีย อากาศเป็นพิษ ปัญหาขยะมูลฝอย ตลอดจนพฤติกรรมการบริโภคที่ไม่เหมาะสมของประชาชนในสังคม ทำให้วิถีการดำเนินชีวิตขาดความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมที่มีคุณค่าทั้งทางธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนทั้งในปัจจุบันและรุ่นต่อไปในอนาคต นำไปสู่ข้อสรุปผลของการพัฒนาที่ว่า “เศรษฐกิจดี สังคมมีปัญหา การพัฒนาไม่มีคุณภาพและไม่ยั่งยืน” (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2546)

การพัฒนาที่ยั่งยืนได้รับความสำคัญมากยิ่งขึ้น เมื่อสหประชาชาติได้จัดให้มีการประชุมสุดยอดระดับโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (UN Conference on Environment and Development : UNCED) หรือการประชุม Earth Summit ที่กรุงริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิล เมื่อปี พ.ศ. 2535 ผลการประชุมนี้ผู้แทนของ 178 ประเทศรวมทั้งประเทศไทย ได้ร่วมลงนามรับรองแผนปฏิบัติการ 21 (Agenda 21) ซึ่งถือเป็นแผนแม่บทของโลกที่ประเทศสมาชิกต้องตระหนักถึงปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและเห็นความสำคัญที่จะต้องร่วมกันพิทักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืนให้เกิดขึ้นในโลก โดยกำหนดกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาในมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล พร้อมทั้งกระตุ้นให้รัฐบาลประเทศต่างๆ สร้างกลยุทธ์การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจที่รับผิดชอบต่อสังคม ในขณะเดียวกันก็ให้การคุ้มครองทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อผลประโยชน์ของคนในรุ่นต่อไป ทั้งนี้ควรเปิดโอกาสให้กลุ่มต่างๆ ในสังคมเข้ามามีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางที่สุด ซึ่งจะทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนร่วมกันต่อไปได้ (จุฑาทิพย์ คล้ายทับทิม, 2553)

สำหรับประเทศไทยแนวคิดและเป้าหมายหลักของการพัฒนาประเทศส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ การกระจายและการจ้างงาน ทำให้ตัวเลขการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี ขณะเดียวกันก็ยังมีปัญหาต่างๆ สะสมมาเป็นระยะ เกิดการเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติในอัตราที่สูง การสูญเสียเนื้อที่ป่า ความอุดมสมบูรณ์ของที่ดินเกษตรลดลง ปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรน้ำ ปัญหาความยากจนในชนบท ทำให้รัฐบาลได้จัดตั้งคณะทำงานเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ 12 จัดทำแผนขับเคลื่อนการผลิตและการ

บริโภคที่ยั่งยืน พ.ศ. 2560-2579 หรือ Sustainable Consumption and Production Roadmap 2017-2036 (SCP Roadmap 2017-2036) ที่เชื่อมโยงและสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จนเกิดสภาพสังคมที่มีการพัฒนาเศรษฐกิจโดยใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ซึ่งส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสังคมการผลิตและการบริโภคของประเทศไทยให้มีรูปแบบหรือคุณลักษณะในทิศทางตามความคาดหวังของโลกดังที่กำหนดไว้ตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2560)

ดังนั้นเพื่อให้รูปแบบหรือคุณลักษณะของการผลิตและการบริโภคในประเทศไทยเป็นไปในทิศทางที่กำหนดไว้ตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ผู้วิจัยจึงได้สนใจที่จะศึกษาถึงการเปลี่ยนผ่านพฤติกรรมการบริโภค ซึ่งขึ้นอยู่กับเงื่อนไขในลักษณะที่ส่งเสริมหรือยับยั้ง (Transition Conditions: Facilitators & Inhibitors) ได้แก่ บุคคลชุมชน กลุ่มทางสังคม และรัฐบาล ที่ส่งผลต่อรูปแบบการบริโภคที่ยั่งยืน (Sustainable Consumption Pattern) ในลักษณะของ การตัดสินใจซื้อ พฤติกรรมการรีไซเคิล การเลือกใช้พลังงานหมุนเวียนหรือพลังงานทดแทน และการจัดการของเสีย ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจโดยใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนตามรูปแบบหรือคุณลักษณะในทิศทางความคาดหวังที่กำหนดไว้ตามเป้าหมายของประเทศ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของเงื่อนไขการเปลี่ยนผ่านพฤติกรรมการบริโภคและรูปแบบการบริโภคที่ยั่งยืนในประเทศไทย
2. เพื่อกำหนดแบบจำลองสมการโครงสร้างของเงื่อนไขการเปลี่ยนผ่านพฤติกรรมการบริโภคที่ส่งผลต่อรูปแบบการบริโภคที่ยั่งยืนในประเทศไทย

สมมติฐานในการศึกษา

1. เงื่อนไขการเปลี่ยนผ่านที่ส่งเสริมต่อพฤติกรรมการบริโภคมีอิทธิพลต่อรูปแบบการบริโภคที่ยั่งยืนในประเทศไทย
2. เงื่อนไขการเปลี่ยนผ่านที่ยับยั้ง (มีผลด้านบวก) ต่อพฤติกรรมการบริโภคมีอิทธิพลต่อรูปแบบการบริโภคที่ยั่งยืนในประเทศไทย

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรตามกรอบแนวคิดของการวิจัยดังนี้

จากการพัฒนาแบบจำลองทฤษฎีการเปลี่ยนผ่านของ Meleis, et.al., (2000) โดยแบบจำลองดังกล่าวได้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างเงื่อนไขของการเปลี่ยนผ่าน (transition conditions) ซึ่งประกอบด้วยเงื่อนไขส่วนบุคคล ชุมชน และสังคมที่ส่งเสริมหรือยับยั้งการเปลี่ยนผ่าน (facilitators and Inhibitors) และ

รูปแบบของการตอบสนอง (patterns of response) ซึ่งประกอบด้วย การมีความรู้สึกเชื่อมโยงหรือเกี่ยวข้องสัมพันธ์ (feeling connected) การมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน (interacting) ที่มีผลต่อการให้ความหมายและพฤติกรรม สถานที่และการอยู่กับสถานการณ์ (location and being situated) และการพัฒนาความเชื่อมั่นและการจัดการ (developing confidence and coping)

สำหรับเงื่อนไขที่ส่งเสริมต่อการเปลี่ยนผ่าน (facilitators) ที่ส่งผลต่อรูปแบบการตอบสนองได้อาศัยแบบจำลอง Motivation-Opportunity-Ability (MOA) model ของ Ölander & Thøgersen (1995) ที่ประกอบด้วยโอกาส ความสามารถ และแรงจูงใจที่ทำให้ผู้บริโภคมีความตั้งใจในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบในการบริโภค ซึ่งจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ตัวแปรที่สังเกตได้ของเงื่อนไขที่ส่งเสริมต่อการเปลี่ยนผ่านประกอบด้วย 1) ความรู้/สารสนเทศด้านความยั่งยืน (Morgan & Birtwistle, 2009; Shaw, et.al., 2006) 2) การส่งเสริมระดับการศึกษา (Ukenna, et.al., 2012) และ 3) การตระหนักด้านสิ่งแวดล้อม (Duran, 2009; Magnusson, et.al., 2003)

สำหรับเงื่อนไขที่ยับยั้งต่อการเปลี่ยนผ่าน (inhibitors) ที่ส่งผลต่อรูปแบบการตอบสนองได้อาศัยแบบจำลอง Attitude-Behavior-Context (ABC) model ของ Stern (2000) ที่อธิบายถึง ความสัมพันธ์ของสภาพแวดล้อมภายนอกและทัศนคติที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมด้านบวกและลบ และจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ตัวแปรที่สังเกตได้ของเงื่อนไขยับยั้งที่มีผลด้านบวกต่อการเปลี่ยนผ่านประกอบด้วย 1) นโยบายรัฐบาลที่ยกระดับการมีปฏิสัมพันธ์/การทำงานร่วมกัน (Gardner & Stern, 2002) 2) บทบาทของชุมชนและกลุ่มทางสังคมที่เข้มแข็ง (เผด็จ จินดา, 2553; Vlek & Steg, 2007) และ 3) การยอมรับถึงคุณค่าที่ได้รับ (Birtwistle & Moore, 2007; Shaw et al., 2006; Young, Hwang, McDonald, & Oates, 2010)

สำหรับรูปแบบการบริโภคที่ยั่งยืนจากงานวิจัยของ Armitage & Coner (2001) และ Staats (2003) พบว่า ความสนใจของผู้บริโภคจะทำให้เกิดการบริโภคที่ยั่งยืน โดยตัวแปรที่สังเกตได้ของรูปแบบการบริโภคที่ยั่งยืน ได้แก่ 1) การตัดสินใจซื้อ (Young, Hwang, McDonald, & Oates, 2010) 2) พฤติกรรมการรีไซเคิล (Morgan & Birtwistle, 2009) 3) การเลือกใช้พลังงานหมุนเวียน/พลังงานทดแทน (Bang, Ellinger, Hadjimarcou, & Traichal, 2000) และ 4) การจัดการของเสีย (Straughan & Roberts, 1999)

จากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยสามารถกำหนดเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัยได้ตามแผนภาพที่ 1 ดังนี้

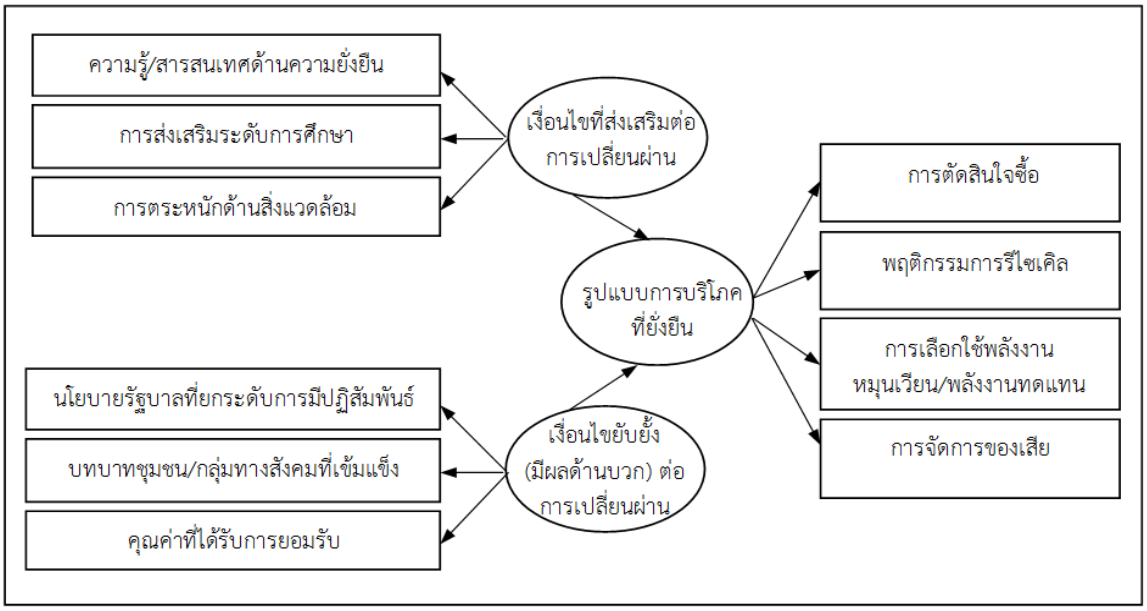

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการทำวิจัย

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้ เริ่มตั้งแต่เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2561 ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2562 โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

3.1 ประชากร

ประชากรของการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เจาะจงเลือกประชาชนในจังหวัดกรุงเทพมหานครและปริมณฑล (จังหวัดปทุมธานี จังหวัดนนทบุรี จังหวัดนครปฐม จังหวัดสมุทรปราการ และจังหวัดสมุทรสาคร) จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดขอนแก่น จังหวัดระยอง และจังหวัดภูเก็ต ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 15,593,824 คน (สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 2561) ทั้งนี้เพราะเป็นจังหวัดต้นแบบการพัฒนาและมีผลิตภัณฑ์มวลรวมหรือมูลค่าการผลิตสินค้าและบริการขั้นสุดท้าย (Gross Provincial Product) ต่อประชากรของจังหวัดที่มีมูลค่าสูง (สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561)

3.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างคือ ประชาชนในจังหวัดกรุงเทพมหานครและปริมณฑล (จังหวัดปทุมธานี จังหวัดนนทบุรี จังหวัดนครปฐม จังหวัดสมุทรปราการ และจังหวัดสมุทรสาคร) จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดขอนแก่น จังหวัดระยอง และจังหวัดภูเก็ต โดยการสุ่มตัวอย่างแบบโควตา เพื่อให้ได้จำนวน 400 คน แสดงรายละเอียดตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

	กรุงเทพฯ และปริมณฑล	เชียงใหม่	ขอนแก่น	ระยอง	ภูเก็ต
ประชากร	10,890,660	1,763,742	1,805,895	723,316	410,211
กลุ่มตัวอย่าง	279	45	46	19	11

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถามในการสอบถามความคิดเห็นของประชาชนสำหรับเงื่อนไขของการเปลี่ยนผ่านที่ส่งผลต่อรูปแบบการบริโภคที่ยั่งยืน ส่วนที่ 1) ข้อมูลทั่วไปส่วนบุคคล ส่วนที่ 2) เงื่อนไขที่ส่งเสริมต่อการเปลี่ยนผ่านพฤติกรรมการบริโภค ได้แก่ ความรู้/สารสนเทศด้านความยั่งยืน การส่งเสริมระดับการศึกษา และการตระหนักด้านสิ่งแวดล้อม ส่วนที่ 3) เงื่อนไขยับยั้ง (มีผลด้านบวก) ต่อการเปลี่ยนผ่านพฤติกรรมการบริโภค ได้แก่ นโยบายของรัฐบาลที่ยกระดับการมีปฏิสัมพันธ์/การทำงานร่วมกัน บทบาทของชุมชนและสังคมที่เข้มแข็ง และการยอมรับถึงคุณค่าที่ได้รับ และส่วนที่ 4) รูปแบบการบริโภคที่ยั่งยืน ซึ่งได้แก่ การตัดสินใจซื้อ พฤติกรรมการรีไซเคิล การจัดการของเสีย และการเลือกใช้พลังงานหมุนเวียน/พลังงานทดแทน สอดคล้องกับตัวแปรตามกรอบแนวคิดของการวิจัย โดยทำการเก็บข้อมูลในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2561

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน และค่าความเชื่อมั่นที่ทดสอบกับผู้ตอบแบบสอบถามที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับตัวอย่างที่ศึกษาจำนวน 30 ราย โดยแสดงค่าตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและค่าความเชื่อมั่นของเงื่อนไขการเปลี่ยนผ่านพฤติกรรมการบริโภคและรูปแบบการบริโภคที่ยั่งยืน

ตัวแปร	ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา	ค่าความเชื่อมั่น
เงื่อนไขที่ส่งเสริมต่อการเปลี่ยนผ่าน	0.60 – 1.00	0.889
เงื่อนไขยับยั้ง (มีผลด้านบวก) ต่อการเปลี่ยนผ่าน	0.60 – 1.00	0.871
รูปแบบการบริโภคที่ยั่งยืน	0.60 – 1.00	0.912

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง และการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานประกอบด้วย การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) เพื่อยืนยันตัวบ่งชี้องค์ประกอบของตัวแปรสังเกตได้ของเงื่อนไขการเปลี่ยนผ่านพฤติกรรมการบริโภคและรูปแบบการ

บริโภคที่ยั่งยืน และการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling) สำหรับเงื่อนไขการเปลี่ยนผ่านพฤติกรรมการบริโภคที่ส่งผลต่อรูปแบบการบริโภคที่ยั่งยืนในประเทศไทย

4. ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิเคราะห์สถิติพื้นฐานเกี่ยวกับลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 400 ราย เป็นเพศหญิง 220 ราย (ร้อยละ 55) เพศชาย 180 ราย (ร้อยละ 45) มีอายุระหว่าง 27-33 ปีมากที่สุดจำนวน 121 ราย (ร้อยละ 30.25) รองลงมาอยู่ระหว่าง 34-40 ปีจำนวน 98 ราย (ร้อยละ 24.50) มีการศึกษาในระดับปริญญาตรีจำนวน 129 ราย (ร้อยละ 32.25) รองลงมาคือ อนุปริญญา/ปวส. จำนวน 104 ราย (ร้อยละ 26.00) สถานภาพเป็นโสดมากที่สุดจำนวน 248 ราย (ร้อยละ 62.00) รองลงมาคือ สมรสแล้วจำนวน 119 ราย (ร้อยละ 29.75) และประกอบการอาชีพธุรกิจส่วนตัวมากที่สุดจำนวน 102 ราย (ร้อยละ 25.50) รองลงมาคือ พนักงานบริษัทจำนวน 97 ราย (ร้อยละ 24.25)

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวบ่งชี้เงื่อนไขที่ส่งเสริมต่อการเปลี่ยนผ่านพฤติกรรมการบริโภค พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรทุกตัวมีนัยสำคัญทางสถิติ (P<0.01) แสดงว่าตัวแปรที่สังเกตซึ่งได้แก่ 1) องค์ประกอบระบบสารสนเทศ 2) เครือข่ายสารสนเทศ 3) ความร่วมมือในการเสนอข้อมูลและข่าวสาร 4) โอกาสศึกษาในสถาบันการศึกษา 5) การเสริมสร้างคุณภาพการศึกษา 6) ความเอาใจใส่ของครอบครัว 7) ความรู้สึกที่ชัดเจนและซาบซึ้ง 8) ความวิตกกังวลและห่วงใย และ 9) การปฏิบัติอย่างจริงจังในวิสัยที่กระทำได้ เป็นตัวบ่งชี้สำคัญที่บ่งบอกถึงเงื่อนไขที่ส่งเสริมต่อการเปลี่ยนผ่านพฤติกรรมการบริโภค โดยตัวแปรดังกล่าวมีค่าน้ำหนักอยู่ระหว่าง 0.56 ถึง 0.91 หลังการปรับแต่งองค์ประกอบแสดงตามแผนภาพที่ 2

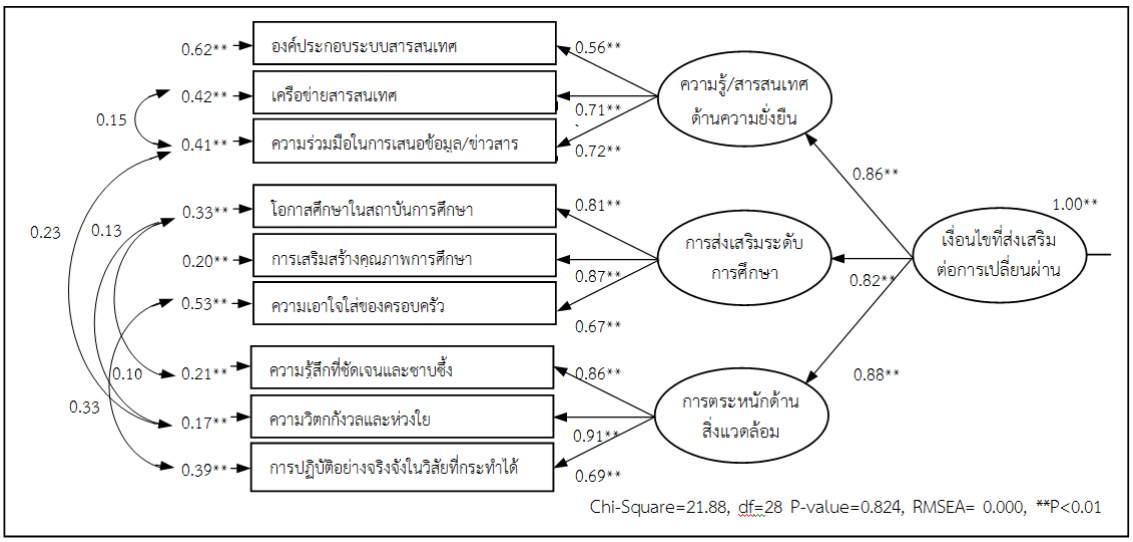

แผนภาพที่ 2 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของเงื่อนไขที่ส่งเสริมต่อการเปลี่ยนผ่านพฤติกรรมการบริโภคหลังปรับแต่งโมเดล

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวบ่งชี้เงื่อนไขยับยั้ง (มีผลด้านบวก) ต่อการเปลี่ยนผ่านพฤติกรรมการบริโภค พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรทุกตัวมีนัยสำคัญทางสถิติ (P<0.01) แสดงว่าตัวแปรที่สังเกต ซึ่งได้แก่ 1) การร่วมมือกันระหว่างรัฐและเอกชน 2) การป้องกันถึงผลกระทบล่วงหน้า 3) การเคารพสิทธิมนุษยชน 4) การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ 5) ความรับผิดชอบของผู้ผลิต/ผู้ประกอบการ 6) การปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาล 7) ต้นทุนที่เหมาะสมกับผู้บริโภค และ 8) ความคุ้มค่าที่เกิดขึ้นกับผู้บริโภค เป็นตัวบ่งชี้สำคัญที่บ่งบอกถึงเงื่อนไขยับยั้ง (มีผลด้านบวก) ต่อการเปลี่ยนผ่านพฤติกรรมการบริโภค โดยตัวแปรดังกล่าวมีค่าน้ำหนักอยู่ระหว่าง 0.79 ถึง 0.91 หลังการปรับแต่งองค์ประกอบแสดงตามแผนภาพที่ 3

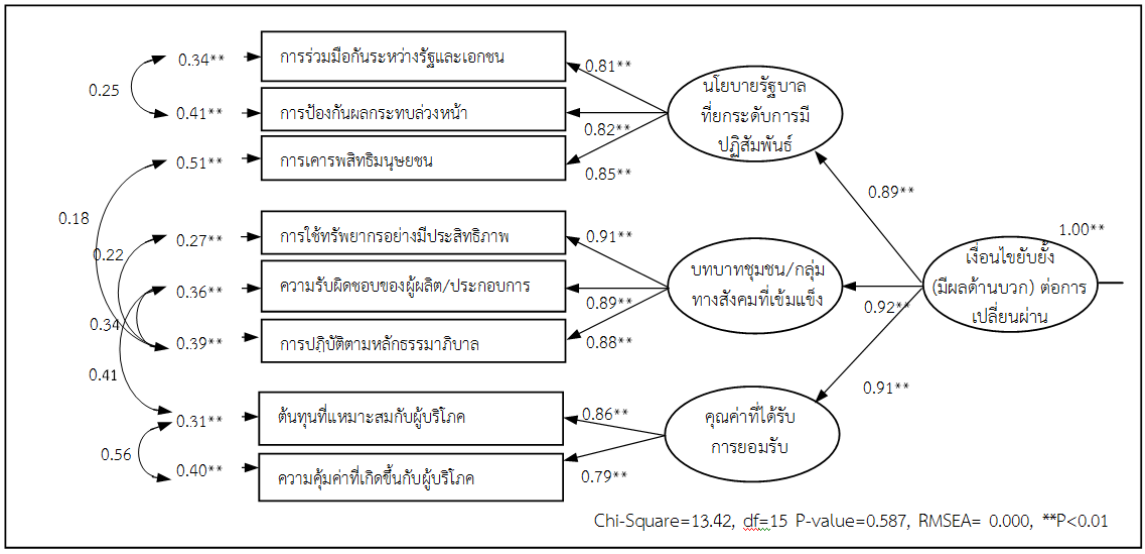

แผนภาพที่ 3 องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวบ่งชี้เงื่อนไขยับยั้ง (มีผลด้านบวก) ต่อการเปลี่ยนผ่านพฤติกรรมการบริโภคหลังปรับแต่งโมเดล

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวบ่งชี้รูปแบบการบริโภคที่ยั่งยืน พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรทุกตัวมีนัยสำคัญทางสถิติ (P<0.01) แสดงว่าตัวแปรที่สังเกต ซึ่งได้แก่ 1) พฤติกรรมการเลือกซื้อ 2) การลดความฟุ่มเฟือย 3) การใช้ผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 4) การลดการผลิตมูลฝอย 5) การคัดแยก และใช้ประโยชน์จากมูลฝอย 6) การลดใช้พลังงานประเภทสิ้นเปลือง 7) พฤติกรรมการใช้พลังงานหมุนเวียน/พลังงานทดแทน 8) การมีส่วนร่วมในการสอดส่อง ดูแล/ติดตาม และ 9) การรณรงค์/ปลูกจิตสำนึกในการมีส่วนร่วม เป็นตัวบ่งชี้สำคัญที่บ่งบอกถึง รูปแบบการบริโภคที่ยั่งยืน โดยตัวแปรดังกล่าวมีค่าน้ำหนักอยู่ระหว่าง 0.72 ถึง 0.89 หลังการปรับแต่งองค์ประกอบแสดงตามแผนภาพที่ 4

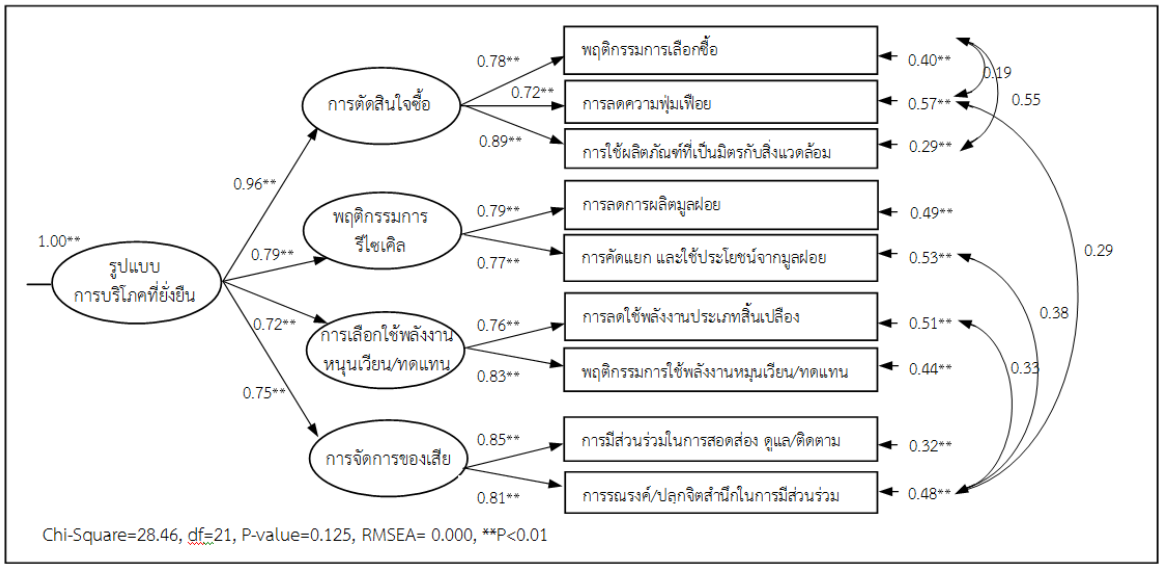

แผนภาพที่ 4 องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวบ่งชี้รูปแบบการบริโภคที่ยั่งยืนหลังปรับแต่งโมเดล

จากการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (Multicollinearity) พบว่า ค่า Tolerance ของตัวแปรอิสระทุกตัวมีค่าไม่ใกล้ศูนย์ และค่า Variance Inflation Factor (VIF) ของตัวแปรอิสระทุกตัวมีค่าน้อยกว่า 10 โดยค่าแสดงตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่า Tolerance และค่า Variance Inflation Factor (VIF) ของตัวแปรสังเกตได้ของเงื่อนไขการเปลี่ยนผ่านพฤติกรรมการบริโภค

ตัวแปรสังเกตได้ของเงื่อนไขการเปลี่ยนผ่านพฤติกรรมการบริโภค	Tolerance	VIF
ความรู้/สารสนเทศด้านความยั่งยืน	0.442	2.261
การส่งเสริมระดับการศึกษา	0.440	2.272
การตระหนักด้านสิ่งแวดล้อม	0.458	2.183
นโยบายของรัฐบาลที่ยกระดับการมีปฏิสัมพันธ์/การทำงานร่วมกัน	0.574	1.741
บทบาทของชุมชน/กลุ่มทางสังคมที่เข้มแข็ง	0.685	1.460
คุณค่าที่ได้รับการยอมรับ	0.437	2.289

จากค่าดังกล่าวทำให้สามารถสรุปได้ว่า ตัวแปรอิสระทุกตัวของเงื่อนไขการเปลี่ยนผ่านพฤติกรรมการบริโภคไม่มีระดับความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน (ปวีณา คำพุกกะ, 2556)

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง

การวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้างของเงื่อนไขการเปลี่ยนผ่านของพฤติกรรมการบริโภคที่ส่งผลต่อรูปแบบการบริโภคที่ยั่งยืนในประเทศไทย พบว่า แบบจำลองมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

โดยพิจารณาจาค่าสถิติประเมินความกลมกลืนของตัวแบบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Chi-Square=185, df=98, P-value=0.001, RMSEA=0.030, GFI=0.94, AGFI=0.92) โดยเงื่อนไขที่ส่งเสริมต่อการเปลี่ยนผ่าน (Path Coefficient=0.58) และเงื่อนไขยับยั้ง (มีผลด้านบวก) ต่อการเปลี่ยนผ่าน (Path Coefficient=0.64) ต่อพฤติกรรมการบริโภคเป็นเงื่อนไขที่มีอิทธิพลต่อรูปแบบการบริโภคที่ยั่งยืนของประเทศไทยหลังการปรับแต่งองค์ประกอบ แสดงตามแผนภาพที่ 5

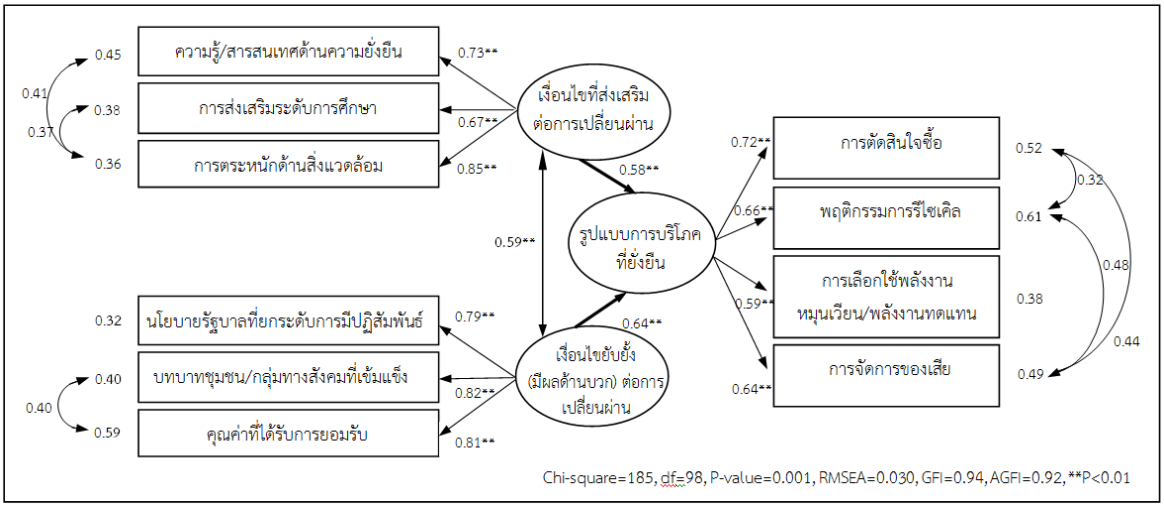

แผนภาพที่ 5 แบบจำลองสมการโครงสร้างของเงื่อนไขการเปลี่ยนผ่านพฤติกรรมการบริโภคที่ส่งผลต่อรูปแบบการบริโภคที่ยั่งยืนในประเทศไทยหลังปรับแต่งโมเดล

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของตัวแปรที่สังเกตได้ของเงื่อนไขการเปลี่ยนผ่าน พบว่า ตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (b) ความสำคัญมากที่สุดคือ การตระหนักด้านสิ่งแวดล้อม (0.85) รองลงมาคือ บทบาทของชุมชน/กลุ่มทางสังคมที่เข้มแข็ง (0.82) คุณค่าที่ได้รับการยอมรับ (0.81) นโยบายรัฐบาลที่ยกระดับการมีปฏิสัมพันธ์ (0.79) ความรู้/สารสนเทศด้านความยั่งยืน (0.73) และการส่งเสริมระดับการศึกษา (0.67) ตามลำดับ ซึ่งตัวแปรดังกล่าวสามารถอธิบายความแปรปรวนของเงื่อนไขการเปลี่ยนผ่าน (R^2) มีค่าระหว่าง 0.54 กับ 0.71

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของตัวแปรที่สังเกตได้ของรูปแบบการบริโภคที่ยั่งยืนในประเทศไทยพบว่า ตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (b) ความสำคัญมากที่สุดคือ การตัดสินใจซื้อ (0.72) พฤติกรรมการรีไซเคิล (0.66) การจัดการของเสีย (0.64) และการเลือกใช้พลังงานหมุนเวียน/พลังงานทดแทน (0.59) ตามลำดับ ซึ่งตัวแปรดังกล่าวสามารถอธิบายความแปรปรวนของรูปแบบการบริโภคที่ยั่งยืน (R^2) มีค่าระหว่าง 0.45 กับ 0.62

ทั้งนี้ตัวแปรในแบบจำลองสมการโครงสร้างของเงื่อนไขการเปลี่ยนผ่านพฤติกรรมการบริโภคสามารถอธิบายความแปรปรวนรูปแบบการบริโภคที่ยั่งยืนในประเทศไทย (R^2) ได้ร้อยละ 62

ตารางที่ 4 ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรของแบบจำลองสมการโครงสร้างของเงื่อนไขการเปลี่ยนผ่านพฤติกรรมการบริโภคที่ส่งผลต่อรูปแบบการบริโภคที่ยั่งยืนในประเทศไทย

ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล

ตัวแปรอิสระ	อิทธิพล ต่อรูปแบบการบริโภคที่ยั่งยืน
เงื่อนไขที่ส่งเสริมต่อการเปลี่ยนผ่านพฤติกรรมการบริโภค	0.58
เงื่อนไขยับยั้ง (มีผลด้านบวก) ต่อการเปลี่ยนผ่านพฤติกรรมการบริโภค	0.64
R^2	0.62

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

	รูปแบบการบริโภคที่ยั่งยืน	เงื่อนไขที่ส่งเสริมต่อการเปลี่ยนผ่านพฤติกรรมการบริโภค	เงื่อนไขยับยั้ง (มีผลด้านบวก) ต่อการเปลี่ยนผ่านพฤติกรรมการบริโภค
รูปแบบการบริโภคที่ยั่งยืน	1.00		
เงื่อนไขที่ส่งเสริมต่อการเปลี่ยนผ่านพฤติกรรมการบริโภค	0.644**	1.00	
เงื่อนไขยับยั้ง (มีผลด้านบวก) ต่อการเปลี่ยนผ่านพฤติกรรมการบริโภค	0.791**	.636**	1.00

สรุปผลการทดสอบสมมติฐานของการวิจัย (1) และ (2) พบว่า เงื่อนไขที่ส่งเสริมและยับยั้ง (มีผลด้านบวก) ต่อการเปลี่ยนผ่านพฤติกรรมการบริโภคมีอิทธิพลเชิงบวกต่อรูปแบบการบริโภคที่ยั่งยืนในประเทศไทย

5. สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5.1. สรุปและอภิปรายผล

สำหรับเงื่อนไขการเปลี่ยนผ่าน (Transition conditions) พฤติกรรมการบริโภคซึ่งนำไปสู่รูปแบบการบริโภคที่ยั่งยืน (Sustainable consumer patterns) ในประเทศไทยนั้น สามารถพิจารณาตามบทบาท หน้าที่และความรับผิดชอบในส่วนต่างๆ ได้ดังนี้

บทบาท หน้าที่และความรับผิดชอบของสื่อมวลชนต่อรูปแบบการบริโภคที่ยั่งยืนนั้นจะมีส่วนเกี่ยวข้องด้านการประชาสัมพันธ์ หรือการนำเสนอความรู้/สารสนเทศด้านความยั่งยืน (KI) ในลักษณะของการให้ข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนสารสนเทศด้านความยั่งยืนของความจริงที่ปรากฏ มีความถูกต้องทันต่อเหตุการณ์ โดยการนำเสนอที่ต่อเนื่องตลอดเวลา ตรงประเด็น และมีความเหมาะสม อาศัยความร่วมมือในการเผยแพร่อย่าง

รวดเร็ว ส่งผ่านเครือข่ายที่สามารถสื่อสารได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ ซึ่งนับเป็นยุทธวิธีการประชาสัมพันธ์ที่จะส่งผลต่อการรับรู้ของผู้บริโภคให้ตระหนักถึงสิ่งแวดล้อมและพฤติกรรมการรีไซเคิล สอดคล้องกับงานวิจัยของ Morgan & Birtwistle (2009) และ Shaw et al. (2006)

บทบาท หน้าที่และความรับผิดชอบของรัฐบาลที่มีต่อรูปแบบการบริโภคที่ยั่งยืนคือ การยกระดับด้านการศึกษา (EL) โดยการสร้างความเท่าเทียมในโอกาสทางการศึกษาในสถาบันการศึกษาที่สูงขึ้น การเสริมสร้างคุณภาพการศึกษา ทั้งนี้การยกระดับด้านการศึกษาจะมีความสัมพันธ์กับบทบาท หน้าที่และความรับผิดชอบของครอบครัวด้วย ในการที่จะต้องสนับสนุนและส่งเสริมให้ความสำคัญกับการศึกษา ตลอดจนดูแลและเอาใจใส่ตลอดระยะเวลาของการศึกษา ซึ่งจะส่งผลต่อการรับรู้ ทัศนคติ และการคล้อยตามของบุคคลที่มีต่อพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ukenna et al., (2012) นอกจากนโยบายการยกระดับด้านการศึกษาแล้ว รัฐบาลยังต้องให้ความสำคัญในการกำหนดนโยบาย (GP) ที่ยกระดับการมีปฏิสัมพันธ์/การทำงานร่วมกัน โดยมุ่งเน้นความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน การเคารพด้านสิทธิมนุษยชน รวมถึงนโยบายด้านการป้องกันถึงผลกระทบล่วงหน้าเพื่อการบริโภคที่ยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Gardner & Stern (2002)

บทบาท หน้าที่และความรับผิดชอบของชุมชนและกลุ่มทางสังคม (CS) ที่เข้มแข็งต่อรูปแบบการบริโภคที่ยั่งยืนนั้น จะมีความเกี่ยวข้องกับแนวคิดและการปฏิบัติด้านการใช้ทรัพยากรที่เกิดประโยชน์และคุ้มค่ามากที่สุด รวมถึงการสร้างความร่วมมือและความเข้าใจกับธุรกิจหรืออุตสาหรรมที่จะต้องดำเนินการภายใต้ความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยอยู่ร่วมกันภายใต้หลักธรรมาภิบาล หรือคือสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีความรู้รักสามัคคี และร่วมกันเป็นพลัง เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ เผด็จ จินดา (2553) และ Vlek & Steg (2007)

บทบาท หน้าที่และความรับผิดชอบของผู้บริโภคเองที่มีต่อรูปแบบการบริโภคที่ยั่งยืนสามารถพิจารณาจาก 2 เงื่อนไขคือ ความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อม (EA) หรือคือ ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในเรื่องสิ่งแวดล้อม รู้ว่าสิ่งใดถูก สิ่งใดผิด สิ่งใดดีสิ่งใดไม่ดี สิ่งใดก่อให้เกิดประโยชน์สิ่งใดก่อให้เกิดโทษ และสิ่งใดก่อให้เกิดผลดีและผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม ความรักและหวงแหนในความงามของธรรมชาติ รู้สึกเป็นห่วงและกังวลถึงสิ่งที่เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อม เช่น เป็นห่วงและกังวลต่อลักษณะนิสัยที่เห็นแก่ตัวไม่มุ่งประโยชน์ส่วนรวม ตักตวงผลประโยชน์จากธรรมชาติโดยปราศจากความพอเพียง ความวิตกและความห่วงใยในสภาพภัยแล้งและวิกฤตการณ์การขาดแคลนน้ำ การปฏิบัติอย่างจริงจังทั้งทางตรงและทางอ้อมในวิสัยที่บุคคลแต่ละคนพึงกระทำได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Duran (2009) และ Magnusson et al., (2003) แต่อย่างไรก็ตามบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้บริโภคที่มีต่อรูปแบบการบริโภคที่ยั่งยืนยังคงต้องพิจารณาถึง คุณค่าที่ได้รับการยอมรับ (VP) จากผู้บริโภคด้วย ซึ่งได้แก่ ผลประโยชน์ที่ได้รับกับความสูญเสียหรือต้นทุนที่เกิดขึ้นหากประเมินแล้วเกิดความคุ้มค่าก็จะส่งผลต่อการเปลี่ยนผ่านพฤติกรรมของผู้บริโภคสู่การบริโภคที่ยั่งยืนสอดคล้องกับงานวิจัยของ Birtwistle & Moore (2007), Shaw et al., (2006) และ Young et al., (2010)

ดังนั้นเงื่อนไขการเปลี่ยนผ่านพฤติกรรมการบริโภคในประเทศไทยย่อมขึ้นอยู่กับหน้าที่และความรับผิดชอบในแต่ละภาคส่วนคือ 1) สื่อสารมวลชน: ด้านความรู้/สารสนเทศรวมถึงการสร้างเครือข่ายและการ

นำเสนอข้อมูลข่าวสารด้านความยั่งยืน (KI) 2) ภาครัฐและหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง: ด้านการส่งเสริมการศึกษา (EL) รวมถึงด้านนโยบายที่ยกระดับการมีปฏิสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับเอกชนและหน่วยงานอื่นๆ ด้านการป้องกันถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น และด้านสิทธิมนุษยชน (GP) 3) ชุมชนและกลุ่มทางสังคม: ด้านการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ความรับผิดชอบของผู้ผลิต/ผู้ประกอบการ รวมถึงการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาล (SC) และ 4) ประชาชนหรือผู้บริโภค: ด้านจิตสำนัก ความวิตกและห่วงใย และการปฏิบัติอย่างจริงจังในวิสัยที่ทำได้ (EA) เพื่อการเพิ่มคุณค่าที่ได้รับการยอมรับ (VP) ทั้งนี้เพื่อให้เกิดรูปแบบการบริโภคที่ยั่งยืนในลักษณะของ 1) การตัดสินใจซื้อ: ด้านการเลือกซื้อ การเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และการลดความฟุ่มเฟือย (PD) 2) พฤติกรรมการรีไซเคิล: ด้านการลดการผลิตมูลฝอยและการใช้ประโยชน์จากมูลฝอย (RB) 3) การเลือกใช้พลังงานหนุนเวียน/พลังงานทดแทน: ด้านการลดใช้พลังงานประเภทสิ้นเปลืองและการใช้พลังงานหมุนเวียน/ทดแทน (RE) และ 4) การจัดการของเสีย: ด้านการดูแล/ติดตามและการรณรงค์/ปลูกจิตสำนึกในการมีส่วนร่วม (WM)

5.2 ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ในการวิจัยครั้งนี้

1. สำหรับสื่อสารมวลชนที่เกี่ยวข้อง นอกจากการสร้างความร่วมมือระหว่างกันเพื่อนำเสนอความรู้/สารสนเทศด้านความยั่งยืนแล้ว การสื่อสารอย่างต่อเนื่องยังมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการปลูกจิตสำนึกที่มีต่อการเปลี่ยนผ่านพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืนด้วย

2. สำหรับรัฐบาลรวมถึงหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง นอกจากจะต้องดำเนินนโยบายตามที่กำหนดไว้อย่างเป็นรูปธรรมแล้วการประชาสัมพันธ์รวมถึงการสร้างความชัดเจนของรูปแบบการบริโภคที่ยั่งยืนให้กับผู้ประกอบการและประชาชน/ผู้บริโภคก็เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นเช่นกัน

3. สำหรับชุนชนและกลุ่มทางสังคมการสร้างระบบการจัดการแบบมีส่วนร่วมในการดูแลติดตามและการรณรงค์/ปลูกจิตสำนักเพื่อส่งเสริมต่อรูปแบบการบริโภคที่ยั่งยืน จำเป็นต้องรู้จักการประยุกต์ใช้และบูรณาการเครื่องมือด้านการบริหารจัดการต่างๆ อย่างเหมาะสมและถูกต้องกับสถานการณ์

5.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาเชิงคุณภาพ เพื่อให้ทราบถึงข้อจำกัดหรือปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นตามปัจจัยเงื่อนไขการเปลี่ยนผ่านการบริโภคที่ส่งผลต่อรูปแบบการบริโภคที่ยั่งยืนที่ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องประสบอยู่ทั้งในส่วนของภาครัฐบาล สื่อ ชุมชุนและกลุ่มทางสังคม

2. การศึกษาเงื่อนไขยังยั้งที่มีผลด้านลบต่อการเปลี่ยนผ่านพฤติกรรมการบริโภคที่ส่งผลต่อรูปแบบการบริโภคที่ยั่งยืนในประเทศไทย

ทั้งนี้เพื่อกำหนดแนวทางในการแก้ไขและปรับปรุง ให้ทุกภาคส่วนสามารถบรรลุถึงเป้าหมายของการบริโภคที่ยั่งยืนสอดคล้องกับแผนการขับเคลื่อนการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืนของประเทศต่อไป

เอกสารอ้างอิง

จุฑาทิพย์ คล้ายทับทิม. (2553). **การเมืองเรื่องสิ่งแวดล้อม.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

ปวีณา คำพุกกะ. (2556). **วิจัยธุรกิจ.** อุบลราชธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

เผด็จ จินดา. (2553). ระบบ สารสนเทศ ชุมชน เพื่อ การ พัฒนา อย่าง ยั่งยืน. **วารสารสารสนเทศศาสตร์, 28** (1), 93-106.

สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). **ผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัดแบบปริมาณลูกโซ่ ฉบับ พ.ศ. 2559.** [ออนไลน์] ค้นเมื่อ 19 สิงหาคม 2561. จาก www.nesdb.go.th/ewt_dl_link.php?nid=5628&filename=gross_regional

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2560). **แผนขับเคลื่อนการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน พ.ศ. 2560-2579.** [ออนไลน์] ค้นเมื่อ 12 สิงหาคม 2561. จาก http://www.onep.go.th /topics/37502

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2546). **การพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทไทย.** [ออนไลน์] ค้นเมื่อ 20 สิงหาคม 2561 จาก http://www.nesdb.go.th/download/article/article_201508 13133735.pdf

สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. (2561). **ระบบสถิติทางการทะเบียน.** [ออนไลน์] ค้นเมื่อ 10 กันยายน 2561 จาก http://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statTDD/

Armitage, C. J., & Conner, M. (2001). Efficacy of the theory of planned behavior: A meta-analytic review. **British journal of social psychology, 40 (**4), 471-499.

Bang, H. K., Ellinger, A. E., Hadjimarcou, J., & Traichal, P. A. (2000). Consumer concern, knowledge, belief, and attitude toward renewable energy: An application of the reasoned action theory. **Psychology & Marketing, 17** (6), 449-468.

Birtwistle, G., & Moore, C. M. (2007). Fashion clothing–where does it all end up?. **International Journal of Retail & Distribution Management, 35** (3), 210-216.

Duran, C. J. (2009). The role of personal values in fair trade consumption. **Journal of Business Ethics, 84** (4), 549-563.

Gardner, G. T., & Stern, P. C. (2002). **Environmental problems and human behavior,** MA: Pearson.

Magnusson, M. K., Arvola, A., Hursti, U. K. K., Åberg, L., &Sjödén, P. O. (2003). Choice of organic foods is related to perceived consequences for human health and to environmentally friendly behaviour. **Appetite, 40** (2), 109-117.

Meleis, A. I., Sawyer, L. M., Im, E. O., Messias, D. K. H., & Schumacher, K. (2000). Experiencing transitions: an emerging middle-range theory. **Advances in nursing science, 23** (1), 12-28.

Morgan, L. R., & Birtwistle, G. (2009). An investigation of young fashion consumers' disposal habits. **International journal of consumer studies, 33** (2), 190-198.

Ölander, F &ThØgersen, J. (1995). Understanding of consumer behaviour as a prerequisitefor environmental protection**. Journal of consumer policy, 18** (4), 345-385.

Shaw, D., Hogg, G., Wilson, E., Shiu, E., & Hassan, L. (2006). Fashion victim: the impact of fair trade concerns on clothing choice. **Journal of Strategic Marketing, 14** (4), 427-440.

Staats, H. (2003). Understanding Pro-environmental Attitudes and Behavior. **An Analysis and Review of Research Based on the Theory of Planned Behavior.** Psychological theories for environmental issues, Aldershot, England: Ashgate.

Stern, P. C. (2000). New environmental theories: toward a coherent theory of environmentally significant behavior**. Journal of social issues, 56** (3), 407-424.

Straughan, R. D., & Roberts, J. A. (1999). Environmental segmentation alternatives: a look at green consumer behavior in the new millennium. **Journal of consumer marketing, 16** (6), 558-575.

Ukenna, S., Nkamnebe, A. D., Nwaizugbo, I. C., Moguluwa, S. C., & Olise, M. C. (2012). Profiling the environmental sustainability-conscious (ESC) consumer: Proposing the SPP model. **J. Manag. Sustain**. 2012, 2, 197-210.

Vlek, C., & Steg, L. (2007). Human Behavior and Environmental Sustainability: Problems, Driving Forces and Research Topics. **Journal of social issues, 63** (1), 1-19.

Young, W., Hwang, K., McDonald, S., & Oates, C. J. (2010). Sustainable consumption: green consumer behaviour when purchasing products. **Sustainable development, 18**(1), 20-31.